

องค์กรรับเรื่องร้องทุกข์ จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

พ.ต.ท.ดร. พงษ์ธร วัฒนศิริ¹

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะด้านความมั่นคงภายใน ด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยและจัดระเบียบเบื้องต้นของสังคม ด้วยการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างมีความเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีความชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรม และประหยัด แต่หากในทางตรงกันข้ามหรือแม้แต่มีความเคลือบแคลงสงสัยในความเป็นธรรมจากการบังคับใช้กฎหมาย ย่อมจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบว่าจะสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้แท้จริงเพียงใด

แนวความคิดและการปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น ได้มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา โดยได้ผ่านการดำเนินการมาหลายครั้ง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2547 ได้มีการกำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ระบบการบริหารงาน ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 โดยมีหลักการสำคัญคือการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความชัดเจนมากขึ้น (มาตรา 6 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547) การกำหนดให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติสามารถกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการกระจายอำนาจระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับตำรวจภูธรจังหวัด และราชการส่วนท้องถิ่น (มาตรา 16 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547) การกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ (มาตรา 7 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและข้าราชการตำรวจ และในปี พ.ศ. 2549 รัฐบาลสมัย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจขึ้นเพื่อศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ได้มีการพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงและสถานการณ์ที่ปรากฏต่อสาธารณชนพบว่าหลักการตามที่กฎหมายกล่าวนั้น สามารถดำเนินการได้เพียงบางส่วน โดยมีปัญหาที่สำคัญ เช่น กลไกการตรวจสอบจากภาคประชาชนยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจอันจะเป็นการสร้างกลไกในการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน โดยถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 จะได้กำหนดให้มีคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) แต่ ก.ต.ช. มีอำนาจหน้าที่เพียงแค่การกำหนดนโยบายและตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายเท่านั้น (มาตรา 16 และ มาตรา 18 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547) ไม่มีอำนาจในการตรวจสอบและถอดถอน

¹ ร.บ.(ตร.) , น.บ. , ศ.บ. (นโยบายและการวางแผน) , ป.ต. (อาชีวศึกษา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม)

ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือข้าราชการตำรวจระดับสูงได้ขณะที่คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) ในระดับกรุงเทพมหานคร ระดับจังหวัด และระดับสถานีตำรวจ มีหน้าที่เพียงแค่ให้คำปรึกษาในการกำหนดนโยบาย รับคำร้องเรียน และกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เท่านั้น (พงษ์ธร ธีญญสิริ, 2545 : 140) ยังไม่มีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนและดำเนินการอย่างเด็ดขาดได้อย่างแท้จริง จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาดังกล่าวล้วนเป็นภาพสะท้อนในลักษณะของข้อจำกัดในการให้บริการสาธารณะด้านการอำนวยความสะดวกและการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมาย หรือแนวทางที่เหมาะสมในการจัดตั้งองค์กรที่มาทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหลักการและแนวคิดในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจโดยการรับเรื่องร้องทุกข์จากประชาชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งองค์กรรับเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบรูปแบบองค์กรรับเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในประเทศและต่างประเทศ อันจะทำให้การปฏิบัติงานของตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระ สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

แนวคิดในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

ในการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยสาธารณะและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากตำรวจให้ปฏิบัติงานดังกล่าว โดยสภาพอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เสมอ ดังนั้น การควบคุมการปฏิบัติและการประพฤติมิชอบของตำรวจ มีหลักการที่สำคัญว่าตำรวจต้องควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจด้วยตนเอง เพราะการใช้ดุลพินิจของตำรวจ (Police Discretion) มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกฎหมาย ศาล และชุมชนไม่สามารถตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจได้ทั้งหมด ประเด็นที่สำคัญในวิชาชีพตำรวจอยู่ที่ค่านิยมที่ตำรวจจะต้องเป็นสถาบันที่อุทิศการทำงานในการรักษากฎหมาย และความสงบเรียบร้อยในสังคมเพื่อควบคุมการกระทำความผิดและดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด (Reid, Crime and Criminology, 2006 : 374-375) ทั้งนี้ ในปัจจุบันระบบการร้องเรียนภายในองค์กรของตำรวจยังขาดประสิทธิภาพ ส่วนองค์กรตรวจสอบภายนอกองค์กรของตำรวจก็มีการตรวจสอบเรื่องต่างๆ เป็นจำนวนมาก และมีข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการบังคับให้เป็นไปตามความเห็นหรือคำวินิจฉัยขององค์กรเหล่านั้น จึงเห็นควรที่จะมีระบบการร้องทุกข์ วิถีพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ องค์กรพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ และหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านธุรการให้แก่องค์กรพิจารณาเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยสาธารณะ และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากตำรวจให้ปฏิบัติงานดังกล่าวขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดทำกฎหมายให้แก่องค์กรพิจารณาเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อเป็นการเยียวยาและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจที่มีขอบด้วยกฎหมายต่อไป

องค์กรการรับเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจของไทยในปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 59 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ “บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว” ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้เสนอกฎหมายเกี่ยวกับการรับเรื่องราวย่อยทุกข์ แต่กระบวนการรับเรื่องราวย่อยทุกข์เกี่ยวกับตำรวจมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับองค์กรรับเรื่องร้องทุกข์ของหน่วยงานราชการอื่น โดยแบ่งได้ ดังนี้ (ประธาน วัฒนวาณิชย์และคณะ, โครงการศึกษาระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและการรับเรื่องราวย่อยทุกข์ พ.ศ. 2547 น.175-181)

1. การรับเรื่องราวย่อยทุกข์ในส่วนราชการฝ่ายบริหาร ในส่วนราชการบางแห่งได้จัดตั้งหน่วยงานรับเรื่องราวย่อยทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจโดยแบ่งออกเป็น ส่วนรับเรื่องร้องทุกข์และส่วนปฏิบัติการ ดังที่สำนักงานกฤษฎีกาฯ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ 1.1) ส่วนรับเรื่องร้องทุกข์ มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ อาจกระทำได้ดังนี้ 1) ร้องทุกข์ทางโทรศัพท์ 2) ร้องทุกข์ทางจดหมาย 3) ส่งไปทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของศูนย์บริการประชาชน และ 4) มาร้องเรียนหรือร้องทุกข์ด้วยตนเอง และ 1.2) ส่วนดำเนินการ โดยจะทำหน้าที่ประสานงาน เฝ้าระวัง ติดตาม และแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทุกข์ทราบในเวลาอันสมควร

2. การรับเรื่องราวย่อยทุกข์ในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ โดยมีบทบัญญัติ ให้มีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและเป็นกลไกที่ทำหน้าที่ ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง บางองค์กรมีภารกิจโดยตรงในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จึงได้มีการพัฒนาระบบรับเรื่องราวย่อยทุกข์หรือร้องเรียนจากประชาชนที่ประสบปัญหาหรือได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถร้องทุกข์ต่อองค์กรดังกล่าวได้ รวมทั้งได้รับการช่วยเหลือเยียวยาสิทธิอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม เป็นผลให้รัฐบาลต้องปรับปรุงระบบการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่และภารกิจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและวินิจฉัยข้อพิพาท ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรม และ 2) องค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบและจัดทำข้อเสนอแนะ แต่ไม่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดิน

3. การรับเรื่องราวร้องทุกข์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทำโดยคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ สำหรับตำแหน่งผู้บังคับบัญชาในระดับสูงที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ การประเมินผลงาน และการรับเรื่องราวร้องทุกข์ อยู่ในความรับผิดชอบของจเรตำรวจแห่งชาติ ทางสำนักงานจเรตำรวจมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการควบคุม ตรวจสอบ แนะนำ หน่วยงานในสังกัดให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และการดำเนินการเกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียนหรือร้องทุกข์ข้าราชการตำรวจ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

องค์กรการรับเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจของต่างประเทศ

ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของตำรวจ (Independent Police Complaints Commission, IPCC) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปฏิรูปตำรวจ ค.ศ. 2002 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2004 มีเขตอำนาจในอังกฤษและเวลส์ เป็นองค์กรควบคุมและตรวจสอบภายนอกที่เป็นต้นแบบการกำกับ ดูแล และควบคุมตำรวจในระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการฯ มีโครงสร้างและบทบาทตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายปฏิรูปตำรวจและข้อบังคับของตำรวจว่าด้วยการร้องทุกข์ความประพฤติโดยมิชอบ คณะกรรมการฯ ประกอบไปด้วยประธาน 1 คน และกรรมการ 10 คน ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคำร้องทุกข์และขอหาความประพฤติโดยมิชอบ ถึงแม้ว่าหน่วยงานตำรวจจะทำหน้าที่สอบสวนคำร้องทุกข์เป็นส่วนใหญ่ แต่คณะกรรมการฯ ก็มีพนักงานสอบสวนของตนเองเป็นอิสระจากตำรวจตามความจำเป็น พนักงานสอบสวนเป็นพลเรือนซึ่งทำการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต การกระทำความผิดอื่น ๆ อาจส่งไปให้คณะกรรมการฯ พิจารณาได้ตามความจำเป็น ความผิดเหล่านี้ ได้แก่ ความผิดทางเพศร้ายแรง การทุจริตที่ร้ายแรง การกระทำความผิดคดีอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การเลือกปฏิบัติเนื่องจากเหตุทางด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือสถานะทางสังคมอื่น ๆ

พนักงานสอบสวนของคณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับตำรวจในระหว่างสอบสวนมีอำนาจให้ตำรวจส่งพยานหลักฐานหรือตรวจสอบพยานหลักฐานและวัสดุต่าง ๆ ที่ต้องการ มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ทำการของตำรวจ นอกจากการสอบสวนโดยอิสระ คณะกรรมการฯ มีอำนาจดำเนินการหรือกำกับ ดูแลการสอบสวนคำร้องทุกข์ด้วย

โดยผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์โดยตรงหรือผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์การปฏิบัติโดยมิชอบอาจยื่นคำร้องทุกข์ได้ นอกจากนี้เพื่อนหรือญาติของผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาจยื่นคำร้องทุกข์ได้ด้วย ในขณะที่คณะกรรมการฯ เป็นองค์กรที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ การร้องทุกข์อาจยื่นต่อสถานีตำรวจใดต่อคณะกรรมการฯ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ โดยทั่วไปการยื่นคำร้องทุกข์จะต้องกระทำภายในเวลา 12 เดือน อย่างไรก็ตาม กำหนดเวลานี้อาจขยายได้ถ้ามีเหตุผลในความล่าช้าหรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ในกรณีที่ได้มีการสอบสวนคดีนั้น คณะกรรมการฯ จะต้องจัดทำรายงานส่งให้ผู้บริหารงานตำรวจ เป็นผู้วินิจฉัยการลงโทษทางวินัยในคดีที่ร้ายแรงจะต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ได้ส่วนและพิจารณาการลงโทษ

การปฏิรูประบบการทำงานของคณะกรรมการอิสระกำหนดให้สมาชิกของคณะกรรมการฯ เป็นผู้พิจารณา นอกจากนี้คณะกรรมการฯ สามารถส่งเรื่องให้คณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของตำรวจทำการสอบสวนทางวินัยของตำรวจได้ด้วย

ประเทศฝรั่งเศส

การควบคุมตำรวจในประเทศฝรั่งเศสทางด้านการโปร่งใสและความรับผิดชอบของตำรวจ (Greenwood, Transparency and accountability of police forces, security services and intelligence agencies, Groningen, 29 August 2003) ในประเทศฝรั่งเศสการรักษาความมั่นคงภายในเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน 2 แห่ง ได้แก่ ตำรวจแห่งชาติ (Police Nationale, PN) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทยและตำรวจภูธรแห่งชาติ (Gendarmerie Nationale, GN) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกระทรวงกลาโหม ตำรวจทั้งสองหน่วยมีหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานทางด้านการรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบ การควบคุมอาชญากรรม และการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับตำรวจภูธรแห่งชาติเป็นข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่ตำรวจในพื้นที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีตำรวจเทศบาลในเมืองขนาดเล็กที่ขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรี กำลังตำรวจแห่งชาติที่เป็นพลเรือนมีทั้งสิ้น 130,000 คน ปฏิบัติหน้าที่ในเมืองใหญ่ที่มีประชากรมากกว่า 10,000 คน ส่วนกำลังทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตชนบท (ภูธร) มีกำลังทหารประมาณ 98,000 คน ทั้งนี้ ไม่รวมหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่อีกจำนวนหนึ่ง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 เป็นต้นมาได้มีการจัดแบ่งเขตความรับผิดชอบทางภูมิศาสตร์ระหว่างหน่วยงานตำรวจทั้งสอง อย่างไรก็ตาม ตำรวจทั้งสองหน่วยงานมีหน้าที่ควบคุมอาชญากรรมและปฏิบัติงานประจำวันของตำรวจ ส่วนการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาจะขึ้นอยู่กับกรมตำรวจสอบสวนกลาง (Direction centrale de la police judiciaire) และตำรวจสอบสวนของหน่วยงานตำรวจภูธรแห่งชาติ (Service de police judiciaire de la gendarmerie nationale)

ในกรณีที่มีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจมีหน่วยงานรับผิดชอบสืบสวน สอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวน (Officiers de Police Judiciaire, OPJ) ซึ่งมีสายการบังคับบัญชาเป็นของตนเอง แต่มีอำนาจหน้าที่และความคุ้มกันตามกฎหมายโดยเฉพาะ ตำรวจสอบสวนจะได้รับคำร้องขอหรือการมอบอำนาจจากอัยการให้ทำการสอบสวนหรือทำการสอบสวนภายใต้การควบคุมดูแลของผู้พิพากษาสอบสวน ตำรวจจะอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นของตนเองและสำนักงานอัยการ ตำรวจสอบสวนมีจำนวนทั้งสิ้น 6,475 คน ในหน่วยงานตำรวจแห่งชาติ (PN) และมีจำนวน 19,000 คน ในหน่วยงานตำรวจภูธรแห่งชาติ (GN)

ทั้งนี้ ประเทศฝรั่งเศสได้มีการจัดตั้งเทศบาลเพิ่มขึ้น ทำให้เมืองต่าง ๆ ได้จัดตั้งตำรวจเทศบาลเพิ่มขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าตำรวจภูธรแห่งชาติจะมีจำนวนลดน้อยลง การบริหารตำรวจเทศบาลจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับตำรวจในอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีความพยายามในการควบคุมความประพฤติเบี่ยงเบนของตำรวจโดยกำหนดประมวลการ ปฏิบัติงานโดยกฎหมายของรัฐตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1986 และการจัดตั้งหน่วยงานควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจ และหน่วยงานรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนโดยกฎหมายเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2000 เรียกว่าคณะกรรมการควบคุมจรรยาบรรณแห่งชาติของหน่วยงานความมั่นคง (Commission Nationale de Deontologie de la Securite, CNDS) โดยทั่วไปการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ มิได้มีการ

เปลี่ยนแปลงเนื่องจากการมีประมวลการปฏิบัติหรือคณะกรรมการชุดใหม่ เนื่องจากการประสานงานระหว่างตำรวจ มีบทบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุดของรัฐบาล หมายความว่ารัฐมนตรีแต่ละคนขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี แม้ว่าตำรวจแห่งชาติจะขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย และตำรวจภูธรแห่งชาติขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ตำรวจทั้งสองหน่วยพยายามสร้างความเป็นเอกภาพ โดยการขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี และได้มีการจัดตั้งสภาการรักษาความมั่นคงภายในขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา สภาแห่งนี้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานตำรวจทั้งสองและส่วนราชการอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ควบคุมสั่งคม และป้องกันอาชญากรรม ความรับผิดชอบของตำรวจฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 1. ความรับผิดชอบต่อฝ่ายบริหาร 2. ความรับผิดชอบต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 3. ความรับผิดชอบต่อหน่วยงานอื่น

ประเทศแคนาดา

คณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของตำรวจรัฐบาลกลางแคนาดา (Commission for Public Complaints Against the Royal Canadian Mounted Police, CPC) จัดตั้งขึ้นโดยรัฐสภา "เพื่อรับและตรวจสอบข้อหาความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของตำรวจสหพันธรัฐแคนาดาและเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่ดี" คณะกรรมการฯ มิได้เป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานตำรวจ คณะกรรมการฯ ไม่มีหน้าที่ลงโทษทางวินัย แต่จะค้นหาข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ ซึ่งการทำงานของคณะกรรมการฯ จะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการสามารถในการจัดทำข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้บัญชาการตำรวจแคนาดายอมรับและนำไปปฏิบัติ

ทั้งนี้ ประชาชนซึ่งได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลซึ่งเป็นลูกจ้างของตำรวจแคนาดา ตามพระราชบัญญัติ ตำรวจสามารถยื่นคำร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการฯ ประธานคณะกรรมการฯ อาจนำคำร้องทุกข์มาพิจารณาได้ด้วยตนเอง การยื่นคำร้องทุกข์ไม่มีกำหนดระยะเวลา เมื่อได้ยื่นคำร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการฯ เพื่อขอให้ดำเนินการหาข้อยุติ คณะกรรมการฯ จะใช้ความพยายามยุติข้อพิพาทโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย คณะกรรมการฯ อาจใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยมีเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการฯ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ยื่นคำร้องและบุคลากรของตำรวจแคนาดาก่อนยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการก็ได้ โดยมีรายงานประจำปีของคณะกรรมการฯ ในปี ค.ศ. 2003-2004 แสดงว่าการระงับข้อพิพาทที่ไม่เป็นทางการนี้ ประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง

ในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ประสงค์จะยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการ เนื่องจากความพยายามในการระงับข้อพิพาทที่ไม่เป็นทางการประสบความสำเร็จล้มเหลว คณะกรรมการฯ จะส่งเรื่องต่อไปยังตำรวจเพื่อดำเนินการสอบสวน อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการฯ อาจดำเนินการสอบสวนได้ด้วยตนเองในบางสถานการณ์ หลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการฯ จะส่งผลสรุปการสอบสวนไปยังผู้ร้องทุกข์ รวมทั้งข้อยุติในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่พอใจการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการฯ อีกก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการฯ ไม่พอใจการดำเนินการสอบสวนของตำรวจ คณะกรรมการฯ จะทำรายงานไปยังผู้บัญชาการตำรวจแคนาดาและรัฐมนตรีกระทรวงรักษาความปลอดภัยและการวางแผนฉุกเฉิน (Minister of Public Safety and Emergency Planning) ผู้บัญชาการตำรวจมีหน้าที่จะต้องรับหรือปฏิเสธรายงาน พร้อมกับแสดงความเห็นว่าจะดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่ และส่งกลับไปยังคณะกรรมการฯ และรัฐมนตรี

หลังจากนั้น คณะกรรมการฯ จะจัดทำรายงานเป็นครั้งสุดท้าย นอกจากนี้คณะกรรมการฯ อาจตัดสินใจดำเนินการต่อไป เช่น การไต่สวนสาธารณะ การสอบสวนด้วยตนเอง หรือขอให้ตำรวจสอบสวนเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม การไต่สวนสาธารณะเป็นทางเลือกที่ใช้น้อยมากนับตั้งแต่การจัดตั้งคณะกรรมการฯ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมาได้เคยจัดการไต่สวนสาธารณะ 17 ครั้ง ในระหว่างปี ค.ศ. 2003-2004 ไม่เคยมีการไต่สวนสาธารณะแม้ว่าจะมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่ากระบวนการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของตำรวจไม่มีประสิทธิภาพ เพราะคณะกรรมการฯ มีอำนาจเสนอแนะเท่านั้น แต่มีข้อเท็จจริงที่แสดงว่าตำรวจแคนาดาได้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ เป็นส่วนใหญ่

ผลการศึกษา

จากการศึกษาในระบบการรับเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจทั้งในประเทศและในต่างประเทศ ผู้เขียนได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารของคณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจทั้งหมด โดยเห็นว่าในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในปัจจุบัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่อยู่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้พิจารณาดำเนินการ เรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับตำรวจ จากประชาชนอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา และสำนักงานจเรตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง การพิจารณาดำเนินการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แม้ว่าจะมีองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับตำรวจ แต่องค์การอิสระเหล่านั้นมีเขตอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับการรับเรื่องราวร้องทุกข์โดยทั่วไปจากประชาชน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจด้วย องค์การอิสระเหล่านั้นยังไม่มีระบบงาน เจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความรู้ ความชำนาญในด้านกิจการตำรวจ การบริหารงานตำรวจและการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางและมีความรับผิดชอบแตกต่างจากข้าราชการ ทหาร และพลเรือนโดยทั่วไป

ดังนั้น ผู้เขียนได้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเห็นควรต้องมีการจัดตั้งองค์การอิสระจากภายนอก (External Complaint Board) ในลักษณะที่เป็นคณะกรรมการ คือ คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับตำรวจ เรียกโดยย่อว่า ก.ร.ด. เพื่อพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับ ตำรวจเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ ไม่ได้เป็นคณะกรรมการที่ขึ้นต่อคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ เพื่อให้เป็นองค์การตรวจสอบภายนอกที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยมีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อันเป็นไปตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้ (คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ ,2550)

องค์ประกอบคณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับตำรวจ เช่น ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีกจำนวน 4 คน โดยมีคุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญ คือ เป็นที่ประจักษ์ว่าได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชน และมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง ทางด้านการบริหารงานตำรวจ การบริหารงานยุติธรรม ด้านนิติศาสตร์ ด้านอาชีววิทยา ด้านรัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีระเบียบกำหนดคุณสมบัติและการสรรหาตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

อำนาจหน้าที่ที่สำคัญ เช่น (1) พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ที่เกิดจากการใช้อำนาจหรือจากการกระทำของข้าราชการตำรวจ (2) ตรวจสอบคำร้องทุกข์ที่เกิดจากการใช้อำนาจหรือจากการกระทำของตำรวจ (3) ควบคุมการตรวจสอบ สืบสวน สอบสวน แสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงตามคำร้องทุกข์ (4) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ หรือพิจารณาเสนอแนะให้มีการดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่ามีการกระทำความผิด และ (5) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจ หรือจากการกระทำของข้าราชการตำรวจ

เรื่องร้องทุกข์ที่คณะกรรมการจะรับไว้พิจารณา ต้องเป็นเรื่องที่เกิดจากการใช้อำนาจหรือจากการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของข้าราชการตำรวจ เช่น (1) กระทำการโดยขัดหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (2) การกระทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่ (3) บกพร่องหรือละเลยต่อหน้าที่ (4) ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร (5) กระทำการเกินกว่าเหตุ (6) นำข้อมูลข่าวสารที่ตนได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ไปเปิดเผยโดยไม่เหมาะสม (7) เลือปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (8) ทุจริตหรือประพฤติมิชอบ

สำนักงานคณะกรรมการ มีเลขานุการสำนักงานทำหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป รับผิดชอบขึ้นตรงต่อประธานคณะกรรมการและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานเลขานุการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรี

บทส่งท้าย

จากแนวคิดที่ผู้เขียนได้มาจากการที่คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจได้เสนอประเด็นการพัฒนาระบบงานตำรวจ 10 ประการ ที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2550 โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจ เนื่องจากสภาพปัญหาที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำที่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจบางส่วนที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม ใช้อำนาจโดยมิชอบและบางกรณีได้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน จึงเห็นควรให้มีกลไกการตรวจสอบในรูปแบบของคณะกรรมการอิสระรับเรื่องราวร้องทุกข์จากการกระทำของตำรวจ (Independent Police Complaints Commission) ที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ใช้ระบบจเรตำรวจ ที่มีจเรตำรวจแห่งชาติเป็นผู้กำกับดูแลที่เป็นองค์กรการตรวจสอบภายใน แต่คณะกรรมการอิสระนี้จะป็นองค์กรตรวจสอบภายนอกที่องค์ประกอบส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะปฏิบัติงานคู่ขนานและเชื่อมต่อกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างใกล้ชิด จึงเสนอจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับตำรวจ (ก.ร.ส.) ที่มีลักษณะเป็นหน่วยงานอิสระไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ และมีกรรมการที่ทำงานเต็มเวลา โดยมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการบรรเทาทุกข์ของบุคคลผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำของข้าราชการตำรวจ โดยผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการจะมีผลผูกพันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่รายงานผลตรงต่อคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ หรือ ก.ต.ช. และคณะรัฐมนตรี ประกอบกับมีหน่วยงานที่เป็นกลาง คือ สำนักงานคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์

เกี่ยวกับตำรวจ และมีเลขาธิการฯ ที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอันเนื่องจากการกระทำหรือไม่กระทำการของข้าราชการตำรวจอันมิชอบด้วยหน้าที่

ทั้งนี้ จากการที่ผู้เขียนในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจได้ดำเนินการจัดการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในทุกภาคส่วนตลอดในช่วงระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน 2550 ในการสัมมนาเรื่อง “การพัฒนาระบบงานตำรวจ” จำนวน 6 ครั้ง ทั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่มีความสอดคล้องสนับสนุนต่อข้อเสนอดังกล่าวในการพัฒนาระบบงานตำรวจ ประกอบกับจากผลสำรวจความคิดเห็นของศูนย์วิจัยเอแบคชนวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (The ABAC Social Innovation in Management and Business Analysis) ที่มีการสำรวจภาคสนามเรื่อง “ตำรวจไทยในสายตาข้าราชการตำรวจ และประชาชนในพื้นที่กองบัญชาการ ตำรวจภูธรภาค 1-9 และกองบัญชาการตำรวจนครบาล” ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดเห็นในการลงพื้นที่ ในการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรภาคต่างๆ รวมถึงภาคประชาชนในพื้นที่ โดยมีความคิดเห็นต่อประเด็นหนึ่ง คือ ประเด็นการสร้างกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจในข้อเสนอการพัฒนาระบบงานตำรวจ 10 ประเด็น โดยมีสาระสำคัญในภาพรวมของประเด็นนี้ปรากฏความคิดเห็นที่สนับสนุนข้อเสนอ คือ การมีคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ (ก.ร.ส.) ที่มีความเป็นอิสระจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะมีระบบตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากภาคประชาชนจะทำให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานที่ดีขึ้น และจะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากขึ้น ไม่ถูกครอบงำจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ถูกตำรวจกลั่นแกล้ง และเห็นว่าจะได้มีช่องทางในการเอาผิดกับข้าราชการตำรวจได้ง่ายขึ้น และประเด็นที่สำคัญในเรื่องของอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ถ้าหากคณะกรรมการฯ ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเองแล้ว ภาระงานก็จะกลับมาที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีก ดังนั้นการตั้งคณะกรรมการนี้ก็ไม่มีความหมาย เพราะเพียงแต่รับเรื่องไปแล้วไม่สามารถดำเนินการได้ครบทั้งกระบวนการ และมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การจัดตั้งหน่วยงานในลักษณะนี้ควรเป็นหน่วยงานที่มาทำหน้าที่สนับสนุนงานของตำรวจจะต้องให้มีการขยายอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ โดยคำนึงถึงการทำงานที่อาจจะซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่เหมือนกัน เช่น จรตำรวจแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน ศาลปกครอง เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นการสอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการพัฒนาทางสังคม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. เปิดประเด็นปฏิรูปตำรวจ 10 ประเด็นพัฒนาระบบงาน
ตำรวจและร่างกฎหมายที่ผ่านคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. รายงานการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน...
- เปิดเวทีปรับโครงสร้างตำรวจเพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์ และคณะ. โครงการศึกษาระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและการรับ
เรื่องราวร้องทุกข์. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. รายงานการศึกษาและวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบและการรับเรื่องราว
ร้องทุกข์ของตำรวจ: การศึกษาเปรียบเทียบองค์การอิสระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของตำรวจ.
เสนอคณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ, 2550.
- พงษ์ธร ธัญญสิริ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ. ดุสิตนิพนธ์ สาขาอาชญวิทยาการ
บริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547
- พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการฯ พ.ศ. 2548 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการฯ พ.ศ. 2548
- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ก.ตร. กรุงเทพฯ บริษัทสามเจริญพาณิชย์, 2549.
- Reichel, Philip L. Comparative Criminal Justice Systems : A Topical Approach.
3rd ed. New Jersey : Pearson Education, 2002.
- Reid, Sue T. Crime and Criminology. 11th ed. Boston : McGrawhill, 2006.

